

Bezoekadres: De Rotterdam
Wilhelminakade 179, Rotterdam
Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam
Internet: www.rotterdam.nl

Van: Sander Hage
Telefoon: 14 010
E-mail: bbo@rotterdam.nl

Ons kenmerk: M2210-2831 - 22bo6169

Onderwerp: Collegebrief over de Impact van
Oorlog in Oekraïne op onze stad

Datum: B&W 1 november 2022

Aan de gemeenteraad

Op welke gronden deze brief?/Waarom nu voorgelegd?

Door middel van deze brief houden wij u op de hoogte van de maatschappelijke impact van de oorlog in Oekraïne op de stad.

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen:

Het College informeert de raad regelmatig over de opvang van Oekraïense vluchtelingen in Rotterdam. Met deze brief wordt voorgesteld de motie 22bb006309 van wethouder Achbar tijdens de Gemeenteraad op 29 september jl. met deze brief als afgedaan te beschouwen.

Toelichting

Stand van Zaken opvang vluchtelingen uit Oekraïne

De oorlog in Oekraïne die afgelopen maart begon duurt helaas nog steeds voort. Een einde is nog niet in zicht. Er zijn nog steeds Oekraïners die de oorlog in hun land ontvluchten en een veilig heenkomen zoeken in onder andere Nederland. Deskundigen verwachten tot eind 2023 een verdubbeling van het aantal Oekraïense vluchtelingen naar Nederland (Instituut Clingendael) en dat 70% van de vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland blijft (Verwey-Jonker Instituut, 2022). Daarnaast is inmiddels duidelijk dat de EU-opvangregels die gelden voor vluchtelingen uit Oekraïne verlengd zijn tot 4 maart 2024.

Met het voortduren van de oorlog en het vertrek van de Volendam komt het programma Opvang Vluchtelingen Oekraïne (OVO) in een andere fase die nieuwe opgaven en vraagstukken met zich meebrengt, bijvoorbeeld met betrekking tot opvang (leefbaarheid op locaties) en zorg (medische zorg, zelfredzaamheid, sociale begeleiding). Tegelijkertijd blijft het zoeken en gereedmaken van nieuwe opvanglocaties om vluchtelingen uit Oekraïne een onderkomen te bieden en te voldoen aan de afspraken met o.a. Rijk en regio een flinke opgave.

Op 10 oktober jl. stonden er 2.208 vluchtelingen uit Oekraïne ingeschreven in Rotterdam in de Basisregistratie Personen.

Gemeentelijke opvang

Per 15 oktober heeft Rotterdam 17 gemeentelijke opvanglocaties met in totaal 1.030 opvangplekken. Op twee locaties na bieden al deze locaties opvang voor maximaal 100 mensen. Zoals in de brief van 13 september (22bb005775) vermeld staat, liep het contract met de HAL voor het gebruik van het cruiseschip De Volendam per 14 september af. In samenwerking met de regiogemeenten van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond zijn alle 1.200 vluchtelingen die op het schip verbleven op een nieuwe locatie ondergebracht. In het najaar van 2022 en in de loop van 2023 zullen nog meer locaties worden opgeleverd. Bij het openen van nieuwe locaties worden de wijk(raad) en omgeving tijdig geïnformeerd.

Voor de gemeentelijke opvanglocaties zijn partijen ingehuurd die ondersteunen bij het locatiemanagement, de sociale begeleiding of noodzakelijke zorg. Met de nieuwe huisvesting is er meer zelfstandigheid voor de vluchtelingen. Op zoveel mogelijk locaties maken we het mogelijk voor mensen om zelfstandig te koken. Het Oekraïens Huis aan de Pleinweg is een toegankelijke plek waar vluchtelingen uit Oekraïne heen kunnen voor informatie, begeleiding naar werk, ontmoeting en educatieve- en recreatieve activiteiten. Op dit moment verkennen we samen met WMO Radar, die het Oekraïens Huis beheert, hoe we het aanbod verder af kunnen stemmen op de huidige behoeften van de vluchtelingen.

Zoals in de brief van 13 september (22bb005775) is vermeld, hebben in maart 2022 alle 25 veiligheidsregio's opdracht gekregen 2.000 plekken te organiseren voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. In onze regio neemt Rotterdam er daar 1.000 van voor haar rekening, dit betreft een resultaatverplichting. In april 2022 is de regio Rotterdam Rijnmond, op verzoek van staatsecretaris van der Burg, daarbovenop een inspanningsverplichting van nog eens 1.270 opvangplekken aangegaan. Daarvan zijn 635 plekken een inspanningsverplichting voor Rotterdam.

Onze gemeente heeft met de komst van de Volendam 5 maanden lang aan veel meer dan haar inspannings- en resultaatverplichting kunnen doen. Rotterdam voldoet op dit moment aan haar resultaatverplichting van 1.000 gemeentelijke opvangplekken. We zetten erop in de inspanningsverplichting van 1.635 opvangplekken in de loop van 2023 te realiseren, waarbij het vinden en ontwikkelen van geschikte locaties een steeds ingewikkeldere opgave is.

Opvang bij particulieren

In Rotterdam wordt iets meer dan 60% van de vluchtelingen uit Oekraïne opgevangen bij particulieren in Rotterdam. Voor de zomervakantie zijn we gestart met aangekondigde- en onaangekondigde huisbezoeken bij gasthuishoudens. Er is inmiddels contact met circa 200 van de 550 adressen in Rotterdam waar vluchtelingen uit Oekraïne verblijven. Daardoor weten we dat deze vorm van opvang zeer divers is. Ongeveer de helft van de vluchtelingen verblijft bij bekenden. Meestal betreft dit familie, maar ook vangen Rotterdammers vrienden, kennissen en collega's uit Oekraïne op. Uit de gesprekken die met gasthuishoudens worden gevoerd weten we dat de opvang vaak goed verloopt, maar ook dat er serieuze zorgen zijn. Zorgen gaan bijvoorbeeld over stijgende energierekeningen, gebrek aan ruimte of privacy of specifieke zorgbehoeften van vluchtelingen.

Om deze gasthuishoudens zoveel mogelijk te ondersteunen, worden er gastgezinnencafés georganiseerd, is de gemeente bereikbaar voor vragen via het mailadres hulpoeukraine@rotterdam.nl en kan men terecht bij het Oekraïens Huis.

Recentelijk is er een brief verstuurd aan alle gasthuishoudens waarin ze worden oproepen om contact op te nemen met de gemeente als de opvang niet meer houdbaar is. De gemeente kijkt dan hoe het gasthuishouden ondersteund kan worden of biedt een alternatief in de gemeentelijke opvang.

Rijk en Europese Unie

Het Rijk werkt op dit moment aan een tijdelijke wet opvang Ontheemden ter vervanging van de artikelen 2c en 4 van de Wet verplaatsing bevolking die op 31 maart 2022 bij koninklijk besluit in werking zijn gesteld. Hoe de tijdelijke wet er precies uit gaat zien is nog niet duidelijk. Vluchtelingen uit Oekraïne vallen onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming van de Europese Unie. Deze richtlijn geeft hen recht op opvang, medische zorg, onderwijs voor minderjarige kinderen en de mogelijkheid om te werken. Deze richtlijn is op 4 maart 2022 afgekondigd voor 1 jaar en inmiddels verlengd tot 4 maart 2024. De richtlijn kan na

4 maart 2024 door de Europese Unie met maximaal een jaar worden verlengd.

We houden deze ontwikkelingen nauwlettend in de gaten en zullen u tijdig informeren als meer duidelijk wordt over de inhoud van de tijdelijke wet en wat dit gaat betekenen voor Rotterdam.

De informatie over de verlenging van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming is opgenomen in de Verzamelbrief opvang Oekraïne van het ministerie van Justitie en Veiligheid van 14 oktober jl.. In de verzamelbrief geeft het ministerie J&V aan dat de verwachting is dat een relatief klein deel van de in Nederland aanwezige vluchtelingen uit Oekraïne op korte termijn zal terugkeren. De aandacht van het Rijk komt daarmee te liggen op opvang voor de langere termijn en de participatie en zelfredzaamheid van de vluchtelingen uit Oekraïne. Zo worden o.a. adviezen van de Adviesraad genoemd om de volwassen vluchtelingen de mogelijkheid te bieden op passend niveau de opleiding af te maken waar zij in Oekraïne aan begonnen zijn en de mogelijkheid voor hen om als zelfstandigen in Nederland te werken. Verder wordt door het ministerie J&V expliciet verwezen naar de transitie van kantoorpanden en de realisatie van flexwoningen voor huisvesting. Het Rijk werkt momenteel verschillende opties uit om te kunnen komen tot beleidskeuzes voor het bevorderen van de participatie en zelfredzaamheid van de vluchtelingen uit Oekraïne en informeert de Tweede Kamer hier in het najaar over.

Werk

De Richtlijn Tijdelijke Bescherming geeft Oekraïense vluchtelingen in Nederland naast recht op opvang, medische zorg en onderwijs voor minderjarige kinderen ook de mogelijkheid om te werken. Dit betekent dat Oekraïense vluchtelingen vanaf 1 april 2022 vrije toegang hebben tot de arbeidsmarkt en zijn vrijgesteld van een tewerkstellingsvergunning. Om vluchtelingen te beschermen op de arbeidsmarkt mogen zij alleen in loondienst werken en moet een werkgever melden bij het UWV dat hij een vluchteling uit Oekraïne in dienst neemt. Als een Oekraïense vluchteling besluit te gaan werken, vervalt hiermee het recht op leefgeld.

Via het eigen netwerk of de inzet van onder andere HalloWerk coaches en het organiseren van banenmarkten in het Oekraïens Huis lukt het Oekraïense vluchtelingen over het algemeen goed om snel aan een baan te komen. Een groot aantal van hen werkt momenteel onder hun opleidingsniveau. Dit heeft vooral te maken met gebrek aan

kinderopvang, het niet beheersen van de Nederlandse of Engelse taal en niet erkende diploma's. Omdat vluchtelingen niet inburgering plichtig zijn en hier weinig middelen voor beschikbaar zijn, hebben de gemeenten nog maar zeer beperkte mogelijkheden om op deze knelpunten ondersteuning te bieden.

Ruim 100 Oekraïense vluchtelingen zijn door de inzet van HalloWerk aan een baan geholpen. Hoe groot het totaal aandeel werkende Oekraïners in Rotterdam is, valt helaas niet precies te zeggen, omdat gemeenten nog geen inzicht hebben in de gegevens van het UWV.

Bij het Rijk is momenteel een wetsvoorstel in voorbereiding om een juridische grondslag te creëren om gegevensdeling tussen het UWV en gemeenten mogelijk te maken. Tot die tijd blijven we afhankelijk van meldingen door vluchtelingen.

Uit recent onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut (zie verderop in deze brief) komt naar voren dat in Rotterdam het percentage Oekraïense vluchtelingen tussen de 18 en 65 jaar dat aan het werk is 60% bedraagt. Het gaat daarbij vaak wel om kleine dienstverbanden, tijdelijke contracten en werk dat vaak niet aansluit bij de werkervaring van mensen. Landelijk gezien is het percentage Oekraïense vluchtelingen dat werkt zo'n 40%. In een onlangs verstuurde wethoudersbrief (22bb006189) gingen wij nog uit van 60%.

Onderwijs

Vluchtelingen uit Oekraïne onder de 18 jaar hebben recht op onderwijs. Vanaf de start van dit schooljaar is overgestapt van Oekraïens onderwijs op afstand naar instroom in het Nederlandse onderwijssysteem. Dit gaat via Nieuwkomersonderwijs. Voor het primair onderwijs is er echter, vanwege het lerarentekort, een tekort aan plekken nieuwkomersonderwijs. Daarom is een nieuwe tijdelijke onderwijsvoorziening gecreëerd, Schakelschool De Gaffel. Deze locatie biedt plaats aan zo'n 120 kinderen die een combinatie krijgen van nieuwkomersonderwijs en onderwijs door de inzet van Oekraïense docenten en vakkrachten. Op dit moment is de limiet aan beschikbare plekken bereikt. Als er weer meer leraren of andere inzetbare professionals zijn kunnen er extra plekken gecreëerd worden. In het voortgezet nieuwkomersonderwijs waren voldoende plekken om de leerlingen op hun niveau te laten instromen.

Er is nog een kleine groep kinderen die op dit moment geen onderwijs volgt. Wat het exact aantal kinderen is die dit betreft, wordt nu onderzocht. Deze groep is namelijk divers. Het gaat om een beperkt aantal kinderen met een specifieke zorgbehoefte, kinderen die vanwege wachtlijsten nog niet geplaatst kunnen worden, een aantal jongeren die in Oekraïne hun examen willen behalen en nog onderwijs op afstand volgen of jongeren die nog niet kunnen instromen in het vervolgonderwijs (mbo of hoger onderwijs) vanwege diverse knelpunten zoals taalbarrières, het niet hebben van de juiste documenten of het ontbreken van middelen om het instellingsgeld te betalen. Waar in de eerste maanden de inspanningen voornamelijk gericht waren op de grote groep leerplichtige kinderen van onderwijs te voorzien, is de inzet nu om de overige groep leerlingen goed in beeld te krijgen en op zoek te gaan naar geschikte plekken voor hen in het onderwijs.

Zorg en ondersteuning

De zorg in Nederland staat onder druk. Ook bij de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne lopen we hier tegenaan. Daarom is de inzet bij de Oekraïense vluchtelingen om hun mogelijke zorgvraag zo vroeg mogelijk te signaleren en waar mogelijk te voorkomen. Ook wordt ingezet op groepsaanbod van zorg, in plaats van gespecialiseerd individueel

aanbod. Voorbeelden zijn de inzet van het wijkteam, dat naast zijn reguliere taken ook outreachend aanwezig is op de locaties om signalen bij de vluchtelingen snel te herkennen en op te pakken. Er wordt ingezet op samenwerking met de regio verpleegkundigen voor de eerstelijnszorg. Ook wordt ingezet op deskundigheidsbevordering voor het herkennen van ggz problematiek en is er een regionaal ggz team.

We zien een toename van trauma gerelateerde zorgvragen. Dit hangt samen met de duur van de oorlog en de blijvende onzekerheid. Het vinden van duurzame en geschikte crisis- en zorgplekken wordt steeds meer een aandachtspunt voor de komende periode, waarbij het uitgangspunt is dat allereerst gekeken wordt naar mogelijkheden binnen de reguliere lijnen. Ook wordt verkend wat de mogelijkheden zijn om hier regionaal in op te trekken. Daarnaast bereiden we ons op de opvanglocaties voor op wat te doen als er een coronauitbraak plaatsvindt.

Financiën

De financiële verantwoording van de opvang van Oekraïense vluchtelingen is complex door de verschillende regelingen vanuit verschillende ministeries. De volgende regelingen zijn van toepassing:

- Vergoeding opvang ontheemden Oekraïne
- Tijdelijke onderwijshuisvesting
- Leerlingenvervoer
- Crisiscoördinatie, noodopvang en GGD'en
- Jeugdwet, WMO, JGZ, Rijksvaccinatieprogramma en Prenataal Huisbezoek

Voor de Rijksvergoeding opvang ontheemden Oekraïne geldt dat kosten die gemaakt worden voor de transitie van panden volledig gedekt worden en dat alle kosten die gemaakt zijn tot en met 3 juni 2022 gedekt worden. Voor de periode na 3 juni 2022 geldt een normbedrag. Dit normbedrag was €100,- per gerealiseerd bed per nacht. Per 15 oktober jl. is dit normbedrag, na onderzoek vanuit het ministerie J&V naar de kosten die gemeenten maken voor de gemeentelijke en particuliere opvang, bijgesteld naar €83,- per gerealiseerd bed per nacht. Een aparte bepaling bij deze regeling, maakt het mogelijk werkelijke meerkosten per gerealiseerde plek per dag te declareren als deze hoger of lager uitvallen.

In de brief van 6 juli (22bb004857) hebben wij gemeld dat er bij het Rijk is gevraagd om verduidelijking over de financiering voor de opvang bij particulieren. De gemeente heeft daarbij geen kosten voor de huisvesting, maar wel voor het organiseren van zorg, onderwijs en ondersteuning. Deze vragen zijn opgehelderd. De kosten voor onderwijs, zorg en leefgeld worden gedekt uit de verschillende daarvoor bestemde regelingen. In de aanpassing van de bekostigingsregeling per 15 oktober jl. is opgenomen dat er een normbedrag per persoon in de particuliere opvang geïntroduceerd wordt om de uitvoeringskosten van gemeenten te dekken. Het gaat hierbij om een normbedrag van €210,- per geregistreerde persoon per maand.

Over de financiering van de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne wordt u verder geïnformeerd in de reguliere planning en control cyclus.

Het Verwey-Jonker onderzoek

Het Verwey-Jonker Instituut heeft in opdracht van de gemeente Rotterdam een onderzoek gedaan naar de eerste ervaringen van, en met de opvang van, Oekraïense vluchtelingen in de stad (zie bijlage).

De gemeente heeft opdracht gegeven voor dit onderzoek om zicht te krijgen op de vraag wat de plannen zijn van Oekraïense vluchtelingen in Rotterdam (ervan uitgaande dat de oorlog niet op korte termijn eindigt) en wat zij nodig hebben om zelfredzaam te zijn. Ook wil de gemeente meer zicht krijgen op de particuliere opvang van Oekraïense vluchtelingen. Hoe verloopt deze opvang, wat zijn verwachtingen en wat hebben betrokkenen (Oekraïense vluchtelingen en de gezinnen die hen opvangen) nodig? Het onderzoek sluit aan bij een landelijk verkennend onderzoek naar de (ondersteunings)vragen en behoeften van Oekraïense vluchtelingen dat het Verwey-Jonker Instituut uitvoert in het kader van Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS).

We vatten de belangrijkste conclusies hieronder samen:

- Uit het onderzoek blijkt dat de meerderheid van de respondenten (Oekraïners die zijn opgevangen op het cruiseschip de Volendam) geen plannen heeft om komend halfjaar terug te keren. Het overgrote deel wil ook, bij een langer verblijf in Nederland, in Rotterdam blijven.
- Oekraïners spreken waardering en dankbaarheid uit voor de gemeentelijke en particuliere opvang.
- Door de schaalgrootte (1.200 op de Volendam) zijn veel vluchtelingen bereikt en geholpen, bijvoorbeeld bij het zoeken naar werk. Ook via het Oekraïens Huis dat kort na de komst van de eerste vluchtelingen is opgezet, lukt het om (groepen) vluchtelingen te bereiken.
- Uit het onderzoek blijkt verder dat er belangstelling is vanuit werkgevers voor het inzetten van Oekraïners, ook als men niet of nauwelijks Engels spreekt. In heel Nederland heeft ruim 40% van de Oekraïense vluchtelingen die worden opgevangen, werk. Voor de deelnemers aan het onderzoek geldt dat 61% werk heeft. Veel Oekraïners geven aan behoefte te hebben aan een betaalde baan die past bij hun opleiding/werkervaring. Men verwacht (alleen) dan voldoende te kunnen verdienen om het leven zelfstandig op te pakken. Ruim driekwart geeft aan behoefte te hebben aan het leren van Nederlands; en bijna 70% wil (ook) Engels leren.
- De onderzoekers concluderen op basis van interviews met professionals dat stress en psychische problemen steeds meer aan de oppervlakte gaan komen. Er is (vaak nog onuitgesproken) psychisch lijden bij volwassenen en kinderen.
- In Rotterdam worden relatief veel Oekraïense vluchtelingen particulier opgevangen. Dit gebeurt door familie en vrienden (die al in Rotterdam woonden), door particuliere gezinnen die in hun eigen huis vluchtelingen opnemen of die een woonruimte beschikbaar stellen, of bijvoorbeeld door groepsopvang in een kerk. De onderzoekers stellen dat bij een deel van de gastgezinnen de vraag leeft of zij op de iets langere termijn de opvang kunnen voortzetten. Er zijn zorgen over kosten (bijvoorbeeld de energierekening) en belastbaarheid van het gezin.

Het Programma OVO herkent en onderschrijft de door het Verwey-Jonker Instituut geschetste uitdagingen en geeft hier ook al deels invulling aan voor zover dit past binnen huidige landelijke en gemeentelijke financiële, beleids- en wettelijke kaders. Voorbeelden zijn de samenwerking met HalloWerk die vluchtelingen en werkgevers gematched heeft, de gastgezinnencafé's die georganiseerd zijn om nog beter in contact te komen met de Rotterdammers die particuliere opvang bieden en het Oekraïens Huis waar mensen terecht kunnen met vragen over o.a. financiën, zorg en scholing. Ook wordt op de opvanglocaties zelfredzaamheid gestimuleerd. Op de meeste locaties is het bijvoorbeeld

mogelijk zelf te koken. Daarnaast stemmen we waar nodig af met onze partners in de stad en het Rijk om aan deze uitdagingen (op termijn) invulling te geven.

Afsluiting

We stellen voor dat dit de laatste collegebrief is die zich specifiek op de Oekraïense vluchtelingen richt. In het vervolg zullen wij de raad informeren over de opvang en huisvesting van asielzoekers, statushouders en Oekraïense vluchtelingen gezamenlijk. Zo wordt u over het geheel van opvang in Rotterdam geïnformeerd.

Burgemeester en wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

V.J.M. Roozen

De burgemeester,

A. Aboutaleb

Bijlage

Rapport "Eerste ervaringen van en met de opvang van Oekraïense vluchtelingen in Rotterdam" Verwey-Jonker Instituut, oktober 2022